

İLKÖĞRETİM ÖĞRETMENLERİNİN ALGILARINA GÖRE İLKÖĞRETİM DENETMENLERİNİN DERS DENETİMİNE İLİŞKİN DAVRANIŞLARI

THE INSPECTION BEHAVIOUR OF INSPECTORS ACCORDING TO THE PERCEPTIONS OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS

Yrd. Doç. Dr. Abidin DAĞLI

Dicle Üniversitesi

Eğitim Fakültesi

Eğitim Bilimleri Bölümü

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin, ilköğretim denetmenlerinin ders denetimine ilişkin algılarını saptamaktır. Bu amaçla, Diyarbakır il merkezindeki 48 ilköğretim okulunda görevli 352 öğretmen, araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Verilerin analizi sonucunda, ilköğretim okullarının I. ve II. kademesinde görev yapan öğretmenlerin, denetmenlerin ders denetimine ilişkin algıları arasında anlamlı fark saptanmış olup, I. kademe görevli öğretmenlerin, ilköğretim denetmenlerinin denetim davranışlarına "az derece"de, II. kademe görevli öğretmenlerin ise, "orta derece"de katıldıkları saptanmıştır. Bayan ve erkek öğretmenlerin, denetmenlerin ders denetimine ilişkin algıları arasında ise, anlamlı fark saptanmamış olup, her iki grup öğretmenin, ilköğretim denetmenlerinin ders denetim davranışlarına "az derece"de katıldıkları ileri sürülmektedir.

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the perceptions of primary school (8- year compulsory primary education school) teachers about inspection. A total of 352 teachers from 48 primary schools in the center of Diyarbakır were included in the study. As a result of the data analysis, a significant difference was found between the teachers of the first and second levels of the primary schools. Teachers working at the first level agreed with the inspection behaviour "rarely" whereas the second level teachers agreed with the same behavior "at a middle degree". No significant correlation was found between the perception of male and female teachers about the inspection of lessons and it is claimed that both groups agreed with the behaviour "rarely".

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmaya ilişkin problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, sayıtlılar ve sınırlamalar yer almaktadır.

PROBLEM DURUMU

Her formal örgüt, belli bir amacı ya da amaçlar bütünü gerçeğe getirmek için kurulur ve bu amacını gerçekleştirdiği sürece varlığını sürdürebilir. Bundan dolayı örgüt, varoluş nedeni olan amacını gerçekleştirme derecesini sürekli olarak bilmek ve izlemek zorundadır. Bu da örgütün girdilerinin, sürecin ve çıktılarının planlı ve programlı olarak, sürekli bir biçimde kontrol edilmesi ve değerlendirilmesi ile olanaklıdır. Bu örgütsel olgu, sürekli bir izleme, inceleme, değerlendirme ve geliştirme etkinliğini kapsayan denetimin önem ve zorunluluğunu göstermektedir (Aydın, 1986:1).

Denetim, örgütsel eylemlerin kabul edilen amaçlar doğrultusunda, saptanan ilke ve kurallara uygun olup ol-

madığının anlaşılması süreci olarak düşünülebilir (Aydın, 1986:1). Denetim, eğitimde gözetme yollarından biridir ve kamu yararı adına davranışı kontrol etmedir (Bursalıoğlu, 1987:186).

Denetimin temel amacı, örgütün amaçlarının gerçekleştirme derecesini saptamak, daha iyi sonuç alabilmek için gerekli önlemleri almak ve süreci geliştirmektir. Bu amaçla örgütsel işleyiş bir bütün olarak planlı ve programlı bir biçimde sürekli olarak izlenir, eksik yönler saptanır, düzeltilir, hataların yinelenmesi engellenmeye çalışılır. İşlevsel bir yapıya ve sağlıklı bir işleyişe sahip olan bir denetim sisteminin, ölçütlerden sapma eğilimlerini, daha sapmalar meydana gelmeden ve örgütte büyük kayıplara yol açmadan saptaması ve düzeltmeler yapması beklenir. Bu güçte olan bir denetim sistemine sağlıklı bir sistem denilebilir (Aydın, 1986:1). Curtin, denetmenlerin görevlerini şu şekilde sıralamaktadır (Öz, 1977:3-4): (1) okulun hedeflerinin iyi bir şekilde öğretmenler tarafından iyi anlaşılmasına yar-

dımcı olmak, (2) öğretmenlerin güven duyacağı bir işbirliği havası içinde çalışmalarını sağlamak, (3) öğretmenlerin karşılaştıkları problemleri çözmede, onlara yeterli yardımda bulunmak, (4) iyi bir öğrenim için gerekli sınıfçı şartların sağlanmasına yardımcı olmak, (5) öğretim yöntemleri ve materyallerin kullanılması ve geliştirilmesi hususunda öğretmenlere yardımda bulunmak, (6) denetim çalışmalarına, okulların ve öğretmenlerin ihtiyaçlarına göre yön vermek, (7) okul programlarının etkisini ölçebilecek bir değerlendirme yapmaktır.

Eğitim sisteminde yapılan denetim ve değerlendirme maksada göre kurum ve ders denetimi olmak üzere iki gruba ayrılır (Taymaz, 1982:20).

Ders denetimi, okullarda genel denetimler sırasında ya da bunlardan ayrı olarak yapılan, öğretmenlerin kendi alanlarındaki yetişkinliğini, çalışmasını, uyguladığı yöntemleri, bunları uygulamadaki yeterliğini, öğrencilerin yetişme düzeylerini inceleyip değerlendirmeye yönelik bir denetim türüdür. Ders denetiminde, öğretmenin öğretim yapma ve ders vermedeki başarısını değerlendirmenin yanı sıra öğretmenin eksikliklerini giderme, yeteneklerini geliştirme, mesleğe ve çevreye uyumu sağlama, yenilik ve değişiklikleri tanıtmaya, mesleki yardımda bulunma etkinliklerini de kapsar (Taymaz, 1982:89). Öz (1977:236), ders denetiminin en önemli amacının, öğretmenin ihtiyacı olan yardımda bulunmak olduğunu belirtmektedir. Diğer taraftan Burgaz (1992:2) ise, ders denetiminin amacını, öğretme ve öğrenme sürecinde rol oynayan tüm öğeleri ve bunların sürekli etkileşimlerini ele alarak, sürecin bir bütün olarak değerlendirilmesini ve geliştirilmesini amaçladığını ileri sürmektedir. Arredondo (1995), denetimin öğretmeyi, dilbilim becerilerinin ileriye doğru kullanımını, grup işbirliğini ve öğrenme normlarını kapsamına alması gerektiğini ileri sürmektedir.

Bugün, sınıfçı etkinliklerin denetimi ve gözlemi eğitimcilerin üzerinde çok durdukları önemli bir konudur. Bazı yazarlar sınıfçı etkinliklerin denetimini "öğretimsel denetim" (instructional supervision) olarak nitelendirirken, bazı yazarlar "kliniysel denetim (clinical supervision) olarak nitelendirmektedir.

Harris'e göre öğretimsel denetim, "öğrencinin öğrenmesini desteklemek ve geliştirmek için kullanılan öğretim sürecini doğrudan etkileyecek biçimde okulun işleyişini korumak ve değiştirmek amacıyla okul personeli tarafından insanlarla ve şeylerle yapılanların tümüdür. Eye, Netzer ve Krey de, öğretimsel denetimi "okul yönetiminin, özellikle eğitim sisteminin öğretimsel beklentilerinin gerçekleştirilmesi noktasında yoğunlaşan boyutu" olarak algılamaktadırlar (Aydın, 1986:30). Bu tanımlar, öğretimsel denetimin, öğretimin geliştirilmesine ilişkin bir kavram ve süreç olduğunu göstermektedir.

Sergiovanni ve Starratt'a göre kliniysel denetim ise, öğretmenin daha etkili kılınması amacı ile denetmenle öğretmenin sınıf içinde, öğretme ve öğrenmenin gerçekleştirilmeye çalışıldığı ortamda, yüz yüze gelmeleri ve görüşmeleri olarak tanımlanabilir (Aydın, 1986:31). Wiedmer (1995:6-18)'e göre de, "kliniysel denetim, öğretimi iyileştirmek için öğretmenle birlikte çalışarak yapılan biçimlendirici bir değerlendirme yöntemidir." Bu tanımlardan hareketle Aydın (1986:31)'nin belirttiği gibi, kliniysel denetim, öğretmenin denetmen arasında yüz yüze ilişkiye dayalı bir etkileşim ve gerçek sınıf ortamından elde edilen verilere dayalı bir analizdir, şeklinde tanımlı yapılabilir.

Kliniysel denetim döngüsü, "Gözlem Öncesi Görüşme", "Gözlem Aşaması", "Analiz", "Gözlem Sonrası Görüşme", "Gözlem Sonrası Analiz" ve "Yeniden Planlama"dan oluşan etkinlikler bütünü olarak ele alınmaktadır (Aydın, 1986:33; Bennet, 1997:23-25).

McBride (1995:262-277) denetim sürecinin; (1) güven, (2) yetki verme, (3) aksedici problemleri çözme, gibi üç kavram üzerinde inşa edildiğini belirtmektedir. Carrol (1997:23-27) da, çoğu öğretmenlerin, klinik denetimin prensiplerini kabul ettiklerini belirtmektedir. Wiedmer (1995:6-18), kliniysel denetimin, uygun bir iklimde, örgütün ileri gelenleri ile dostça ilişkiler kurarak ve güven oluşturarak bir işbirliği yöntemini gerektirdiğini ifade etmektedir. Başar (1998:33) da, denetçinin, okul çalışanlarının birer insan olduklarını unutmaması ve onların değer biçilecek bir eşya olarak görülmemesi gerektiğini, karşısındakine içtenlik, güler yüz, sevgi, saygı göstermeyen bunları beklemeye de hakkının olamayacağını ileri sürmektedir. Bennet (1997:23-25)'e göre, denetmen ve öğretmen arasındaki ilişki, eşler arasındaki ilişki ile kıyaslanabilir olması gerekir. Her iki ilişki de dikkat, bağlılık, iletişim, saygı, doğru sözlülük ve güven gerektirir. Burada, tüm ilişkiler için ana bir ilke olan güven, karşı konulmaz bir düşüncenin keşfidir. Doğru sözlülük, güvenin gelişiminde anahtar konumundadır. İletişim ise, ilişkiyi sürdürmek ve geliştirmek için bir araç konumundadır. Eğer denetmen ve öğretmen, aralarındaki ilişkiyi eşler arasındaki ilişki gibi algılasalar, öğrenciler, umulanın üstünde eğitimden yararlanırlar.

Kuşkusuz, eğitim sürecinde öğretmenlere yapılan yardım, öğrencilere yardım yerine geçmektedir. Eğitim sisteminde, öğretmene gerekli yardımı yapabileceklerin başında da denetmenlerin gelmesi beklenir. Bu araştırma ile eğitim sürecini geliştirmekle görevli bulunan ilköğretim denetmenlerinin ders denetimi aşamasında gösterdikleri davranışları, ilköğretim okullarında görev yapan öğretmen algısı esas alınarak bir değerlendirmeye gidilmiştir. Böylece, ilköğretim denetmenlerinin, kendilerini meslekleri konusunda, geliştirme olanağı bulabileceği ümit edilmektedir.

PROBLEM CÜMLESİ

İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin, ilköğretim denetmenlerinin ders denetimine ilişkin algıları arasında anlamlı fark var mıdır?

ALT PROBLEMLER

1. İlköğretim okullarının I. ve II. kademesinde görev yapan öğretmenlerin, ilköğretim denetmenlerinin ders denetimine ilişkin algıları arasında anlamlı fark var mıdır?

2. İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin cinsiyete göre, ilköğretim denetmenlerinin ders denetimine ilişkin algıları arasında anlamlı fark var mıdır?

SAYILTILAR

Araştırma ile ilgili sayılıtlar şöylece sıralanabilir: (1) Anketin kapsam geçerliği için uzman görüşleri yeterlidir. (2) Öğretmenler anketi yanıtlarken görüşlerini içtenlikle yansıtmışlardır.

SINIRLAMALAR

Araştırma ile ilgili sınırlamalar şöyledir: (1) Bu araştırma, 1998-1999 öğretim yılında, Diyarbakır il merkezindeki resmi ilköğretim okullarının I. veya II. kademesinde en az bir öğretim yılı çalışmış olan öğretmenler ile sınırlıdır. (2) Bu araştırma bulguları, 1998-1999 öğretim yılını yansıtır.

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yöntemi, araştırma için belirlenen evren ve örneklem, araştırmada kullanılan veri toplama aracı ve geliştirilmesi, veri toplama aracının uygulanması ve istatistiksel analiz ile ilgili açıklamalar yer almıştır.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırma yöntemi, "betimleme-survey yöntemi"dir. Bu yöntem olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışan araştırmalarda kullanılır (Kaptan, 1991:59).

EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini, 1998-1999 öğretim yılında Diyarbakır il merkezindeki resmi ilköğretim okullarında görevli I. ve II. kademedeki öğretmenler oluşturmaktadır.

Diyarbakır il merkezinde toplam 60 resmi ilköğretim okulu bulunmakta ve bu okullarda toplam 1629 öğretmen görev yapmaktadır. Resmi ilköğretim okullarından, random yöntemi ile 48 okul araştırmanın örnekleme seçilmiş ve bu okullarda ise toplam 1396 öğretmen görev yapmaktadır. Örnekleme temsil edecek ilköğretim okullarındaki öğretmenlerin seçimi için "oranlı eleman (tabakalama) örnekleme" ve "şans örnekleme" yöntemleri

kullanılmıştır. Oranlı örnekleme yoluyla ilköğretim okullarında görevli öğretmenlerin % 25.28 (352)'i araştırmaya katılmıştır. Bu durumda, örnekleme alınan deneklerin evreni temsil etme oranı % 21.66'dır.

VERİ TOPLAMA ARACININ

GELİŞTİRİLMESİ

Araştırmada bilgi toplama aracı olarak kullanılan anket, araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Öğretmenlerin bu konudaki görüşleri ile ilgili literatürden (Taymaz 1982) yararlanılarak anket taslağı oluşturulmuştur. Taslak anket formu Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü öğretim elemanları ve ilköğretim okullarında görevli bulunan 20 ilköğretim okulu öğretmenin görüşüne sunulmuş, gerekli düzeltmelerden sonra ankete son şekli verilmiştir. Bir form olarak hazırlanan anket 19 maddeden oluşmaktadır. Sorulara verilen yanıtlar; "Hiç katılmıyorum (1)", "Az katılıyorum (2)", "Orta derecede katılıyorum (3)", "Çok katılıyorum (4)" ve "Tam katılıyorum (5)" biçiminde derecelendirilmiştir. Formun (Ek: 1) Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı 0.89 olarak hesaplanmıştır.

VERİ TOPLAMA ARACININ

UYGULANMASI VE İSTATİSTİKSEL

ANALİZ

Veri toplamak amacıyla geliştirilmiş olan anket 08.03.1998 - 28.05.1998 tarihleri arasında araştırmacı tarafından uygulanmış ve yine araştırmacı tarafından toplanmıştır. Bilgisayar ortamında SPSS programı ile çözümlenen veriler ortalama, standart sapma ve t-testinden yararlanılarak yorumlanmıştır. Aritmetik ortalamalar yorumlanırken 1.00 - 1.79 arasındaki ortalama değerlerin "Hiç katılmıyorum"; 1.80 - 2.59 arasındaki ortalama değerlerin "Az katılıyorum"; 2.60 - 3.39 arasındaki ortalama değerlerin "Orta derecede katılıyorum"; 3.40 - 4.19 arasındaki değerlerin "Çok katılıyorum" ve 4.20 - 5.00 arasında yer alan ortalama değerlerin ise "Tam katılıyorum" derecelerinde yer aldığı kabul edilmiştir. Anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorum yer almaktadır.

BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın birinci alt problemi "İlköğretim okullarının I. ve II. kademesinde görev yapan öğretmenlerin, ilköğretim denetmenlerinin ders denetimine ilişkin algıları arasında anlamlı fark var mıdır?" biçiminde ifade edilmişti. Bu deneklerin algılarına ilişkin istatistiksel analiz sonuçları Tablo I'de sunulmuştur.

Tablo 1. İlköğretim Okullarının I. ve II. Kademesinde Görev Yapan Öğretmenlerin, İlköğretim Denetmenlerinin Ders Denetimine İlişkin Ortalama, Standart Sapma ve t-Testi Sonuçları

Denekler	N	$\bar{X}$	SS	t	Sonuç
I. Kademe Görevli Öğretmenler	267	2.02	.632		
II. Kademe Görevli Öğretmenler	86	2.62	.864	3.46	p<.05

Tablo 1'de görüldüğü gibi, ilköğretim okullarının I. ve II. kademesinde görev yapan öğretmenlerin, ilköğretim denetmenlerinin ders denetimine ilişkin ortalama puanları 2.02 ile 2.62 arasında değişmektedir. İki grubun ortalama puanları arasında oluşan bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını saptamak amacıyla t-testinden yararlanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda t-değeri 3.46 olarak hesaplanmıştır. Bu değer .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Tablo 1'deki bulgulardan anlaşıldığı gibi, I. kademe görevli öğretmenler, ilköğretim denetmenlerinin ders denetimine ilişkin davranışlarına denetim ilkeleri açısından "az ($X = 2.02$) derece"de, II. kademe görevli öğretmenler ise "orta ($X = 2.62$) derece"de katıldıklarını ileri sürmektedir. İlköğretim okullarının I. kademesinde görev yapan öğretmenlerin algılarına göre, ilköğretim denetmenlerinin ders denetim davranışlarına ilişkin en düşük düzeyde gösterdikleri davranışlar arasında "dersin öğretmeniyle görüşürler" davranışı ($X = 1.42$); II. kademesinde görev yapan öğretmenlerin algılarına göre ise, en düşük düzeyde gösterilen davranışlar arasında "ders denetimi için ayırdıkları süreyle öğretmenleri bütün yönleri ile tanıyıp değerlendirebilme" davranışı ($X = 1.52$) gelmektedir (Ek 1). I. ve II. kademe görevli öğretmenlerin algılarına göre, ilköğretim denetmenlerinin ders denetim davranışlarına ilişkin en yüksek düzeyde gösterdikleri davranışlar arasında ise, "sınıftan öğretmenle birlikte ayrılırlar" davranışı ($X = 3.13$; 2.86) gelmektedir. Bununla birlikte, bu okullarda görev yapan II. kademe öğretmenlerin algılarına göre, adı geçen davranışın yanında, yine en yüksek düzeyde gösterilen davranışlar arasında "denetim sırasında sınıfın bir üyesi gibi davranırlar (öğrencinin dikkat ve ilgisini çekecek davranıştan kaçma, bakışlarını yalnız öğrenci ve öğretmen üzerinde tutma vb)" davranışı da ($X = 2.86$) gelmektedir (Ek 1).

Bu alt problemin bulguları ışığında, I. kademedeki öğretmenlerin denetmenlerden denetime ilişkin davranış beklentilerinin, II. kademedeki öğretmenlerden daha fazla olduğu söylenebilir.

İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın ikinci alt problemi "İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin cinsiyete göre, il-

köğretim denetmenlerinin ders denetimine ilişkin algıları arasında anlamlı fark var mıdır?" biçiminde ifade edilmişti. Bu deneklerin algılarına ilişkin istatistiksel analiz sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Cinsiyete Göre, İlköğretim Denetmenlerinin Ders Denetimine İlişkin Ortalama, Standart Sapma ve t-Testi Sonuçları

Denekler	N	$\bar{X}$	SS	t	Sonuç
Bayan	187	2.04	.732		
Erkek	166	2.14	.674	1.38	p>.05

Tablo 2'de görüldüğü üzere, ilköğretim okullarında görev yapan bayan ve erkek öğretmenlerin, ilköğretim denetmenlerinin ders denetimine ilişkin ortalama puanları 2.04 ile 2.14 arasında değişmektedir. İki grubun ortalama puanları arasında oluşan bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını saptamak amacıyla t-testinden yararlanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda t-değeri 1.38 olarak hesaplanmıştır. Bu değer .05 düzeyinde anlamlı görülmemiştir. Başka bir deyişle, her iki grup öğretmenin, denetmenlerin ders denetimine ilişkin davranışlarını değerlendirmeleri birbirine yakındır. Bununla birlikte, Tablo 2'deki bulgulardan anlaşıldığı gibi, her iki grup öğretmenin, ilköğretim denetmenlerinin ders denetimine ilişkin davranışlarına denetim ilkeleri açısından "az ($X = 2.04 - 2.14$) derece"de katıldıkları görülmektedir. İlköğretim okullarında görev yapan bayan öğretmenlerin algılarına göre, ilköğretim denetmenlerinin ders denetim davranışlarına ilişkin en düşük düzeyde gösterdikleri davranışlar arasında "dersin öğretmeniyle görüşürler" davranışı ($X = 1.50$); erkek öğretmenlerin algılarına göre ise, en düşük düzeyde gösterilen davranışlar arasında "ders denetimi için ayırdıkları süreyle öğretmenleri bütün yönleri ile tanıyıp değerlendirebilme" davranışı ($X = 1.53$) gelmektedir (Ek 1). İlköğretim okullarında görev yapan bayan ve erkek öğretmenlerin algılarına göre, I. ve II. kademe görevli öğretmenlerin algılarında olduğu gibi, ilköğretim denetmenlerinin ders denetim davranışlarına ilişkin en yüksek düzeyde gösterdikleri davranışlar arasında "sınıftan öğretmenle birlikte ayrılırlar" davranışı ($X = 2.97$; 3.16) gelmektedir (Ek 1).

Bu alt problemin bulguları ışığında, denetmenlerle ilgili, hizmet öncesi, hizmetiçi veya lisansüstü eğitim programlarında denetimle ilgili konulara yeterince yer verilmediği söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde alt problemlerin çözümlenmesi ile elde edilen verilere dayalı olarak sonuçlar çıkarılmış ve öneriler sunulmuştur.

SONUÇ

"İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin, ilköğretim denetmenlerinin liderlik davranışlarına ilişkin algıları arasında anlamlı fark var mıdır?" biçimindeki temel problem için iki alt problem çerçevesinde elde edilen bulgulardan şu sonuçlara varılmıştır :

1. İlköğretim okullarının I. ve II. kademesinde görev yapan öğretmenlerin, ilköğretim denetmenlerinin ders denetim davranışlarına ilişkin algıları arasında anlamlı fark saptanmıştır I. kademe görevli öğretmenlerin, ilköğretim denetmenlerinin denetim davranışlarına "az ($X = 2.02$) derece"de, II. kademe görevli öğretmenlerin ise, ilköğretim denetmenlerinin denetim davranışlarına "orta ($X = 2.62$) derece"de, katıldıkları saptanmıştır (Tablo 1).

2. İlköğretim okullarında görev yapan bayan ve erkek öğretmenlerin, ilköğretim denetmenlerinin ders denetim davranışlarına ilişkin algıları arasında anlamlı fark saptanmamıştır. Her iki gruptaki öğretmenlerin algılarına göre, ilköğretim denetmenlerinin ders denetim dav-

ranışlarına "az ($X = 2.04$; 2.14) derece"de katıldıkları anlaşılmaktadır (Tablo 2).

ÖNERİLER

1. İlköğretim denetmenlerinin, ders denetimine ilişkin davranışları "tam derece"de gösterebilmeleri için hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitime ve uzman denetimine önem verilmelidir.

2. Gelişmiş bulunan ülkelerde olduğu gibi, eğitim fakültelerinin eğitim yönetimi ve denetimi alanından mezun olan veya bu alanda yüksek lisans ya da doktora yapan kişilere denetmen olmalarına öncelik verilmeli ve bunlardan yararlanma yoluna gidilmelidir.

3. İlköğretim denetmenleri, "derse girmeden önce dersin öğretmeniyle görüşmelidirler."

4. İlköğretim denetmenleri, "ders denetimi için ayırdıkları süreyi" biraz daha fazla tutmalıdırlar. Gerekirse bu konuda yasal bir düzenlemeye gidilmelidir.

5. Benzer araştırmalar bölge ve Türkiye çapında da yapılmalıdır.

Ek:1

İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin, İlköğretim Denetmenlerinin Ders Denetimine İlişkin Algıları Ölçeği

	Öğretmenler			
	I. kademe	II. kademe	Bayan	Erkek
	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$\bar{X}$
1. Bizi denetlemekle görevli ilköğretim denetmenleri, derse girmeden önce dersin öğretmeniyle görüşürler.	1.42	2.22	1.50	1.75
2. Derslere ne zaman gireceklerini önceden duyururlar.	1.56	2.48	1.60	1.99
3. Derse öğretmenle birlikte girerler.	2.20	2.76	2.31	2.37
4. Denetim sırasında sınıfın bir üyesi gibi davranırlar (öğrencinin dikkat ve ilgisini çekecek davranıştan kaçma, bakışlarını yalnız öğrenci ve öğretmen üzerinde tutma vb.).	2.24	2.86	2.42	2.36
5. Sınıftan öğretmenle birlikte ayrılırlar.	3.13	2.86	2.97	3.16
6. Bir öğretmenin birden fazla dersi ve sınıfı varsa en azından ikisindeki öğretimi gözlerler.	2.34	2.38	2.29	2.42
7. Ders denetiminde çevre koşullarını ve olanaklarını dikkate alırlar.	2.16	2.37	2.18	2.24
8. Öğretmenleri değerlendirirken denetimlerini hangi ölçütlere göre yaptıklarını, ders denetimi sonuçlarının yapıldığı değerlendirme formlarında ne gibi sorular bulunduğunu açıkça belirtirler.	1.95	2.19	2.03	2.00
9. Ders denetimi sonunda yapılan değerlendirme sonuçlarını kesin olarak belirtirler (öğretmenlerin eğitim ve öğretim etkinliklerindeki başarısı verilen sayısal-rakam veya sıfat tanımlanmalı derecelere göre saptanır).	1.97	2.39	1.97	2.18
10. Yaptıkları denetimlerle öğretmenleri geliştirip yetiştirmesinde katkıda bulunurlar.	1.80	1.95	1.81	1.86
11. Ders denetimi yoluyla yaptıkları değerlendirmelerle öğretmenleri objektif (tarafsız) olarak ölçmektedirler.	1.83	1.80	1.79	1.86
12. Ders denetimi için ayırdıkları süreyle öğretmenleri bütün yönleri ile tanıyıp değerlendirebilirler.	1.52	1.52	1.52	1.53
13. Öğretmenlere gerekli rehberlik ve güdülemede bulunmaktadırlar.	1.86	1.97	1.84	1.95
14. Sergiledikleri tutum ve davranışlar ile öğretmenleri hoşnut etmektedirler.	1.82	1.77	1.77	1.86
15. Öğretmenleri değerlendirirken okul müdürünün etkisi altında kalmazlar.	2.38	2.60	2.33	2.55
16. Ders denetimi sonunda öğretmenle görüşürler.	2.31	2.83	2.41	2.47
17. Okulda ders denetimleri sonunda zümre öğretmen toplantıları düzenlerler.	1.71	2.27	1.73	1.98
18. Öğretmenlerin aksayan yönlerinin yanında güçlü yönlerini de vurgularlar.	1.79	2.10	1.81	1.93
19. Ders denetim raporlarını bir tehdit unsuru olarak kullanmazlar.	2.40	2.35	2.50	2.30

KAYNAKÇA

- Arredondo, Daisy E. and Other (1995) "Pushing The Envelope In Supervision", *Educational Leadership*, Vol. 53, No. 3:74-78.
- Aydın, M. (1986) *Çağdaş Eğitim Denetimi*. Ankara: İM Eğitim Araştırma Yayın Danışmanlık A.Ş.
- Başar, Hüseyin (1998) *Eğitim Denetçisi -Rolleri, Yetenekleri, Seçilmesi ve Yetiştirilmesi-*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Bennet, Tyson (1997) "Clinical Supervision Marriage: A Matrimonial Metaphor for Understanding The Supervisor- Teacher Relationship", *The Annual Meeting of The Southwest Educational Research Association*, (Austin, TX, January, p. 23-25).
- Bursalıoğlu, Ziya (1987) *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No:154.
- Burgaz, Berrin (1992) "Türk Eğitim Sisteminde Denetmenlerin Başarılarını Etkileyen Nedenler", Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- Carrol, Donna H. (1997) "A Comparison of Clinical Supervision and Evaluation", *The Annual Meeting of The Southwest Educational Research Association*, (Austin, TX, January, p.23-26).
- Kaptan, S. (1991) *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri* (BAT), Ankara: Tekişik Web Ofset Tesisleri,
- McBride, M. and G., K. Skau (1995) "Trust, Empowerment, and Reflection Essential of Supervision", *Journal of Curriculum and Supervision*, Vol. 10, No. 3:262-277.
- Öz, M. Fevzi (1977) "Türk Eğitim Sisteminde İlköğretim Müfettişlerin Rolü", Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- Taymaz, Haydar (1982) *Teftiş*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğt. Bil. Fak. Yay. No:13.
- Wiedmer, Terry L. (1995) "Instructional Improvement the Goal of Clinical Supervision", *Teacher Educator*, Vol. 30, No. 3:6-18.